

**Όμιλος Δημιουργικής Γραφής και Κινηματογράφου:
αξιοποίηση της Δημιουργικής Γραφής, της Τεχνολογίας
Πληροφοριών και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) και του
Κινηματογράφου στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση.
Εφαρμογή και διαπιστώσεις.**

Αλεξάνδρα Μαυρίδου

Φιλολόγος, MEd Δημιουργικής Γραφής
alexandra.mauridou@gmail.com

Κωνσταντίνα Ηλιοπούλου

Φιλολόγος, Δρ. Γλωσσολογίας
k.ilioroulou@yahoo.gr

Γεώργιος Ρουβάς

Πληροφορικός, MEd Πληροφοριακών Συστημάτων
gsrouvas@yahoo.co.uk

Περίληψη

Η εισήγηση που ακολουθεί παρουσιάζει το θεωρητικό πλαίσιο εφαρμογής και το παράδειγμα αξιοποίησης του Κινηματογράφου, των ΤΠΕ και της Δημιουργικής Γραφής στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση για την παραγωγή συνεχούς γραπτού λόγου και ακολούθως για την οπτικοποίηση και κινηματογράφηση σεναρίων στο πλαίσιο του Ομίλου Δημιουργικής Γραφής και Κινηματογράφου στο Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κατά το σχολικό έτος 2015-2016. Στην ψηφιακή εποχή, οι διδάσκοντες καλούνται να κερδίσουν μια γενιά μαθητών, που είναι εξοικειωμένη με τη χρήση της τεχνολογίας, μια γενιά multitasking. Ως εκ τούτου οι εισηγητές αξιοποίησαν τη Δημιουργική Γραφή, τις ΤΠΕ και τον Κινηματογράφο ως διδακτικά εργαλεία που αναδεικνύουν το μηχανισμό της συγγραφής ενός λογοτεχνικού κειμένου, ενισχύουν τη βιωματική πρόσληψή του, ευνοούν τον πειραματισμό με τις λέξεις και τις επάλληλες γραφές των μαθητικών κειμένων, καθώς και την μετατροπή των κειμένων σε κινηματογραφικές εικόνες και οπτικοακουστικό υλικό.

Λέξεις κλειδιά: Δημιουργική Γραφή, Κινηματογράφος, ΤΠΕ, Οπτικοακουστικός Γραμματισμός

Abstract

The presentation below shows the theoretical framework for implementing the example utilization of movies, ICT and Creative Writing in formal and non-formal education to produce continuous writing and then to visualize and filming scenarios under Creative Writing and Film Group the Experimental School of the University of Thessaloniki during the school year 2015-2016. In the digital age, teachers are required to gain a generation of students, who are familiar with the use of technology, a multitasking generation. Therefore the rapporteurs used the Creative Writing, ICT and cinema as didactic tools that highlight the mechanism of writing a literary text, enhance experiential appointment, favoring experimentation with words and successive writings of student texts and convert text in motion pictures and audiovisual material.

Keywords: Creative Writing, movies, ICT, Audiovisual Literacy

Εισαγωγή

Οι θεωρητικοί της λογοτεχνίας εστίασαν μετά το 1970 το ενδιαφέρον τους από το κείμενο στον αναγνώστη, τον οποίο έθεσαν στο κέντρο της προσέγγισης του λογοτεχνικού κειμένου, γεγονός που ανανέωσε τόσο το περιεχόμενο, όσο και τη διδακτική της λογοτεχνίας. Η νέα αυτή λειτουργία του λογοτεχνικού κειμένου θεμελιώθηκε επιστημονικά στις θεωρίες της αισθητικής της πρόσληψης, του H. R. Jauss και της αναγνωστικής ανταπόκρισης του W. Iser (Φρυδάκη, 2003) και εκφράστηκε πρακτικά με τη δημιουργική γραφή. Το λογοτεχνικό κείμενο ενδιαφέρει πλέον όχι αυτό καθεαυτό αλλά κυρίως με βάση τη διάδραση του μαθητή-αναγνώστη με αυτό. Έτσι, κάθε κείμενο μπορεί να επιδέχεται πολλαπλές ερμηνείες και προσλήψεις ανάλογα με τον εκάστοτε αποδέκτη του. Ειδικότερα, η διέγερση της φαντασίας, ο παιγνιώδης χαρακτήρας της διδασκαλίας και η έμφαση στον αποδέκτη-αναγνώστη/μαθητή, που συνθέτουν, μεταξύ άλλων, το πλαίσιο των ανωτέρω θεωριών της αναγνωστικής ανταπόκρισης αξιοποιούνται στη διδασκαλία της δημιουργικής γραφής και δικαιολογούν τη σύνδεση της με αυτές. Η συστηματική αξιοποίηση της δημιουργικής γραφής για τη διδασκαλία μπορεί να χρησιμοποιηθεί όχι μόνο ως δόλωμα παραγωγής γραπτού λόγου, αλλά και ως δυναμικό πολυεργαλείο που αναδεικνύει και καλλιεργεί διαφορετικούς τύπους νοημοσύνης, ενισχύει μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, αξιοποιεί δημιουργικά την έννοια του λάθους και έντεχνα μυεί τους μαθητές στους μηχανισμούς κατασκευής υβριδικών κειμένων.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω η συγκεκριμένη εισήγηση αποτελεί μια πρόταση αξιοποίησης των οπτικοακουστικών τεχνών στην εκπαιδευτική διαδικασία στη βάση ενός μοντέλου που βασίζεται στις αρχές της δημιουργικής γραφής και των νέων τεχνολογιών. Πιο συγκεκριμένα η εισήγηση παρουσιάζει ένα παράδειγμα αξιοποίησης της Δημιουργικής Γραφής και των ΤΠΕ για την θέαση, κριτική προσέγγιση και παραγωγή οπτικοακουστικών προϊόντων στο Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο των Ομίλων και συγκεκριμένα του Ομίλου Δημιουργικής Γραφής και Κινηματογράφου κατά το σχολικό έτος 2015-2016. Καταδεικνύει τον τρόπο (μέθοδο, εφαρμογή, συμπεράσματα), με τον οποίο η Δημιουργική Γραφή και οι ΤΠΕ αξιοποιήθηκαν ως διδακτικά εργαλεία έτσι, ώστε να ενισχύσουν τον οπτικοακουστικό γραμματισμό των μαθητών και να καλλιεργήσουν κριτική και αποκλίνουσα στάση τους. Οι Όμιλοι αριστείας θεσμοθετούνται ως δημιουργική διαδικασία που έχει στόχο την καλλιέργεια της αισθητικής των μαθητών μέσα από έρευνα, μελέτη, ανάδειξη και προώθηση στοιχείων πολιτισμού. Οι εκπαιδευτικοί που υλοποιούν Ομίλους, αφού επιλέξουν το θέμα του προγράμματος, συγκροτούν την εθελοντική μαθητική ομάδα. Στη συνέχεια προχωρούν στο σχεδιασμό του, ο οποίος περιλαμβάνει τον τίτλο, τα υποθέματα, τους στόχους, το περιεχόμενο, τη μεθοδολογία, τα εκπαιδευτικά εργαλεία, το χρονοδιάγραμμα ανάπτυξης, τις συνεργασίες με φορείς και ειδήμονες, τα πεδία σύνδεσης με τα αναλυτικά προγράμματα.

Καθώς οι Όμιλοι εντάσσονται στις καινοτόμες εκπαιδευτικές πρακτικές και είναι άμεσα συνυφασμένοι με την προώθηση νέων μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης, οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί και διδάσκοντες του Ομίλου δημιουργικής

γραφής και κινηματογράφου αποφασίσαμε να συνδέσουμε την δημιουργική γραφή με τις ΤΠΕ και τις οπτικοακουστικές τέχνες. Η υλοποίηση και τα αποτελέσματά του Ομίλου επιβεβαίωσαν τις προσδοκίες μας για μια καινοτόμο, πιο συμμετοχική, ανάγνωση, θέαση και συγγραφή κειμένων. Η δημιουργική γραφή έδωσε στους μαθητές το έναυσμα να παράγουν πρωτότυπα σενάρια ποικίλων ειδών (διαφήμισης, ταινίας μικρού μήκους, τρέιλερ, βιντεοκλίπ κτλ) στο ίχνος παρόμοιων οπτικοακουστικών προϊόντων. Οι ΤΠΕ διευκόλυναν την έρευνα, καταγραφή και μελέτη της σύγχρονης κινηματογραφικής παραγωγής στο πλαίσιο μιας διαθεματικής εκπαίδευσης με συνδυασμό λογοτεχνίας και οπτικοακουστικών τεχνών, καθώς και την διάχυση των αποτελεσμάτων του εγχειρήματος. Η χρήση των ΤΠΕ κατά την συγγραφή πρωτότυπων σεναριακών κειμένων ανέδειξε την γραφή ως δυναμική πολυτροπική διαδικασία. Οι μαθητές δοκιμάστηκαν τόσο ως κριτικοί αναγνώστες, όσο και ως σεναριογράφοι. Στη διάρκεια υλοποίησης του Ομίλου, οι μαθητές αξιοποίησαν τις ΤΠΕ κατά την αναζήτηση υλικού, την ανασύνθεση του ευρύτερου γραμματολογικού και ιστορικοκοινωνικού περικειμένου των έργων που χρησιμοποιήθηκαν ως μήτρες, καθώς και τη δημιουργία βίντεο για την συγγραφή και παρουσίαση των εργασιών τους. Όλες οι εργασίες των μαθητών εκπονήθηκαν σε ψηφιακή μορφή, παρουσιάστηκαν ψηφιακά, συζητήθηκαν στην ολομέλεια και αναρτήθηκαν σε οικεία ιστοσελίδα που δημιουργήθηκε για τον συγκεκριμένο σκοπό.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την αξιοποίηση των οπτικοακουστικών εργαλείων κατά την υλοποίηση του Ομίλου οι διδάσκοντες εστίασαν στην αξιοποίηση διαδικτυακών βάσεων δεδομένων, ιστότοπων οπτικοακουστικών τεχνών και ανάλογου ενδιαφέροντος, ηλεκτρονικών βιβλιοθηκών για ερευνητικούς σκοπούς, στην χρήση λογισμικών επεξεργασίας γραφικών (π.χ. GIMP, Adobe Photoshop & Illustrator) για τη δημιουργία αφίσας και τρίπτυχου, καθώς και στην χρήση λογισμικών επεξεργασίας βίντεο (π.χ. Adobe After Effects & Premiere) για την επεξεργασία των καρτέ, τον υποτιτλισμό και το μοντάζ τους σε ένα ενιαίο σύνολο.

Κινηματογράφος και Οπτικοακουστικός γραμματισμός

Οι εικόνες ως παθητικά μέσα είναι εύκολα κατανοητές. Όποιος τις καταναλώνει ως απλή ψυχαγωγία ή πληροφορία χάνει την ευκαιρία μιας κριτικής - επικοδομητικής συμμετοχής στην κοινωνία των μέσων και δεν αναπτύσσει εκείνα τα δυναμικά μάθησης τα οποία κρύβονται στη διαχείριση υλικού εικόνας. Αντίθετα με την ενεργή απόκτηση μιας γλώσσας της εικόνας, καθώς και με τη δημιουργική και εφευρετική αντιμετώπισή της αναπτύσσονται πολλαπλές ικανότητες και ανοίγουν ορίζοντες γνώσης και εμπειριών που είναι σημαντικοί και για την ανάπτυξη της προσωπικότητας. Στην αφομοίωση και παραγωγή εικόνων κρύβονται λοιπόν σημαντικές δυνατότητες για διαδικασίες εκπαίδευσης στην κοινωνία των μέσων (Lieber, 2008).

Το σχολείο παραδοσιακά είναι αφιερωμένο περισσότερο στον πολιτισμό της γραφής παρά στον πολιτισμό της εικόνας. Οι εικόνες χρησιμοποιούνται κυρίως ως μέσο εικονογράφησης, ερμηνείας και χαλάρωσης και όχι ως φορέας γνώσης (Konrad, 2007). Για να γίνει το σχολείο ένας χώρος πολιτισμού θα πρέπει να ξεπεραστεί η κυριαρχία της γραφής και να προστεθεί συμπληρωματικά και ισότιμα η εξερεύνηση των δυνατοτήτων έκφρασης της εικόνας.

Για την εφαρμογή της παραγωγικής ενασχόλησης με εικόνες σε διαδικασίες εκπαίδευσης προκρίνεται η υιοθέτηση των αρχών του οπτικού γραμματισμού. Στο πλαίσιο αυτό οι εικόνες δεν προδιαγράφουν την ακριβή δομή της κατάστασης μάθησης αλλά περιέχουν πολλές προσαρμόσιμες διαδρομές για να ενεργοποιήσουν και να υποστηρίξουν τη δραστηριότητα των μαθητών. Τα παιδιά δεν είναι δηλαδή μόνο αντικείμενα της διδασκαλίας, αλλά τους δίνεται η ευκαιρία να επεξεργαστούν το υλικό που τους προσφέρεται αναπτύσσοντας και δικές τους ιδέες.

Δημιουργική γραφή

Η δημιουργική γραφή μπορεί να περιγραφεί ως μια βιωματική προσέγγιση του λόγου και ως τέτοια, αποτελεί ένα εξαιρετικό διδακτικό εργαλείο το οποίο συνάδει με τις σύγχρονες παιδαγωγικές αντιλήψεις, αφού αναδεικνύει το μηχανισμό της συγγραφής ενός λογοτεχνικού κειμένου μέσα από δραστηριότητες που ενισχύουν τη βιωματική πρόσληψή του. Όπως η λογοτεχνική γραφή περιλαμβάνει κάποια βήματα από τη σύλληψη μιας ιδέας μέχρι την αποτύπωση της σε ένα λογοτεχνικό κείμενο, έτσι και η δημιουργική γραφή (δηλαδή η διδασκαλία της λογοτεχνικής γραφής) οφείλει να εφαρμόζεται μέσα σε ένα πλαίσιο, ακολουθώντας συγκεκριμένα στοχευμένα βήματα.

Οι βασικές θεωρητικές αρχές αυτών των δραστηριοτήτων συνοψίζονται στα εξής (Ηλιοπούλου κ.ά., 2014):

- Έμφαση στη διαδικασία, όχι στο τελικό προϊόν
- Εκμάθηση της γλώσσας μέσω λεκτικής και επικοινωνιακής διεπίδρασης
- Έμφαση των δραστηριοτήτων στη σημασία και στην επικοινωνία
- Δραστηριότητες με αντιστοίχιση στον πραγματικό κόσμο ή με συγκεκριμένο παιδαγωγικό σκοπό
- Πολλές, μικρής διάρκειας και βαθμιαίας δυσκολίας δραστηριότητες.
- Εναρμονισμένη με το προαναφερθέν πλαίσιο η διεθνής βιβλιογραφία προτείνει τρία στάδια, διανθισμένα με εστιασμένη συζήτηση και σχολιασμό: (α) Προσυγγραφικό ή αναγνωστικό στάδιο, (β) Συγγραφικό στάδιο, και (γ) Μετασυγγραφικό στάδιο.

Κάθε δραστηριότητα δημιουργικής γραφής προϋποθέτει ένα αναγνωστικό στάδιο, το οποίο προηγείται της συγγραφικής άσκησης. Σε αυτό το στάδιο, ενθαρρύνεται η απόπειρα «συνομιλίας» των τεχνών. Όλα τα οπτικοακουστικά ερεθίσματα μπορούν να αποτελέσουν εξίσου παραγωγικό συγγραφικό ερέθισμα. Στο επόμενο στάδιο, ακολουθεί η άσκηση της δημιουργικής γραφής. Οι μαθητές μπορούν να δουλέψουν ατομικά ή και σε ομάδες. Το πιο σημαντικό στάδιο της δραστηριότητας είναι το τελευταίο, η παρουσίαση και η συζήτηση των μαθητικών κειμένων στην ολομέλεια. Ακολουθεί συντονισμένη συζήτηση.

ΤΠΕ

Η δημιουργική γραφή επιδιώκει να διαμορφώσει υποψιασμένους αναγνώστες και να αναδείξει ικανούς συγγραφείς. Εύλογα, λοιπόν, στην εποχή της διαδικτυακής λογοτεχνίας, προσεγγίζει την τεχνολογία και την ενσωματώνει στις συγγραφικές και αναγνωστικές διεργασίες, τόσο ως εργαλείο διδασκαλίας, όσο και ως αναπόσπαστο κομμάτι της συγγραφικής τέχνης και τεχνικής. Το διαδίκτυο και τα πολυμέσα προσφέρουν πλήθος ιδεών και ποικιλία δραστηριοτήτων όσον αφορά στη δημιουργική γραφή, εφόσον αξιοποιηθούν σε συνδυασμό με τον κριτικό,

ψηφιακό και οπτικοακουστικό γραμματισμό. Η χαρτογράφηση των νέων αναγνωστικών συνηθειών αποκαλύπτει στους μαθητές/αναγνώστες και -γιατί όχι;- επίδοξους συγγραφείς νέες συγγραφικές στρατηγικές και αναγνωστικές πρακτικές. Η τριβή τους από τη μία με το τεχνικό και από την άλλη με το δημιουργικό/μυθοπλαστικό κομμάτι της γραφής συμπεριλαμβάνει πλέον και τα τεχνολογικά μέσα, τα οποία είναι διαθέσιμα. Η δημιουργική γραφή δεν μπορεί πια να περιστρέφεται μόνο γύρω από τη σύλληψη, δόμηση και συγγραφή μιας ιστορίας, αλλά εκ των πραγμάτων στοχεύει και στην αξιοποίηση των νέων τρόπων και μέσων αφήγησης.

Με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη λογοτεχνία και τη διδασκαλία της, η γραφή καθίσταται μια δυναμική πολυτροπική διαδικασία. Οι ασκήσεις δημιουργικής γραφής επανασχεδιάζονται με βάση τις νέες αναγνωστικές συνήθειες, που επιβάλλουν τα ψηφιακά μέσα ανάγνωσης και τα χαρακτηριστικά μιας γενιάς που μεγαλώνει με αυτά. Οι μαθητές καλούνται να κατανοήσουν αρχικά ποια είναι τα χαρακτηριστικά των νέων λογοτεχνικών συμβάσεων στο πλαίσιο της ψηφιακής εποχής, αλλά και ποιες από τις νέες ψηφιακές φόρμες μπορούν να αναδείξουν τις συγγραφικές και αναγνωστικές τους αναζητήσεις. Μια τέτοια διαδικασία δεν είναι απλή, καθώς προαπαιτεί αναγνωστική σκευή και συγγραφικές γνώσεις, αλλά και ανάλογη τεχνογνωσία. Δεν καταργεί τους παραδοσιακούς τρόπους ανάγνωσης, συγγραφής και διδασκαλίας της λογοτεχνίας, οι οποίοι στηρίζονται στην έντυπη παράδοση του λογοτεχνικού κειμένου και της λογοτεχνικής παραγωγής, αλλά τους διευρύνει.

Κινηματογράφος, ΤΠΕ & Δημιουργική Γραφή

Εξετάζοντας το προφίλ των οπτικοακουστικών τεχνών και της δημιουργικής γραφής, μπορούμε να διακρίνουμε πρόδηλες ομοιότητες, οι οποίες και δικαιολογούν-εν μέρει-τον προτεινόμενο συσχετισμό των δυο. Η παρατήρηση που προηγείται της δημιουργίας στις οπτικοακουστικές τέχνες ενέχει το στοιχείο της κριτικής ματιάς που βρίσκουμε και στη δημιουργική γραφή και πιο συγκεκριμένα στην κριτική ανάγνωση, τον ένα από τους δυο πόλους της δημιουργικής γραφής. Η κριτική προσέγγιση στα πράγματα αποτελεί ουσιώδες ζητούμενο τόσο για τον κινηματογραφιστή, όσο και για το συγγραφέα. Όσον αφορά στον χώρο της εκπαίδευσης, μπορούμε να βρούμε πολλά κοινά στην στοχοθεσία τόσο των οπτικοακουστικών τεχνών, όσο και της δημιουργικής γραφής. Πέρα από την καλλιέργεια της δημιουργικότητας και δίνουν παράλληλα ιδιαίτερη βαρύτητα στην τεχνική και τη σωστή χρήση των προτεινόμενων εκφραστικών μέσων (Ηλιοπούλου & Μαυρίδου, 2015).

Από τη θεωρία στην πράξη

Με βάση όσα προαναφέρθηκαν, παρουσιάζονται ακολούθως τα στάδια εφαρμογής του εγχειρήματος στο πλαίσιο του Ομίλου Δημιουργικής Γραφής και Κινηματογράφου στο Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Στα στάδια αυτά αξιοποιούνται οπτικοακουστικά ερεθίσματα για την παραγωγή πρωτότυπου λογοτεχνικού λόγου στη βάση ενός πλαισίου δημιουργικής γραφής. Η «πρωτοτυπία» έγκειται στο ότι τα λογοτεχνικά κείμενα που δρουν ως λογοτεχνικές μήτρες για τη συγγραφή πρωτότυπου λόγου αντικαθίστανται από εικόνες. Ζητούμενο πλέον είναι η άσκηση του βλέμματος, καθότι το ερέθισμα είναι οπτικό:

το συγκεκριμένο μοντέλο είναι πολυτροπικό και βασίζεται στη συνομιλία των τεχνών, καθώς η μετάβαση από την εικόνα στην εικονοποιία διαπερνά τις τέχνες.

Επίπεδο Α'

Προσυγγραφικό στάδιο

Σε αυτό το στάδιο, αξιοποιούνται οι δυνατότητες των Νέων Τεχνολογιών και ο διαδραστικός πίνακας με τρόπο παιδαγωγικά ωφέλιμο. Στην εποχή της διαδικτυακής λογοτεχνίας, η δημιουργική γραφή οφείλει να ενσωματώσει την τεχνολογία στις συγγραφικές και αναγνωστικές διεργασίες ως εργαλείο διδασκαλίας και ως αναπόσπαστο κομμάτι της συγγραφικής τέχνης και τεχνικής, σεβόμενη τις νέες αναγνωστικές συνήθειες που επιβάλλουν τα ψηφιακά μέσα ανάγνωσης και τα χαρακτηριστικά μιας γενιάς που μεγαλώνει με αυτά (Νικολαΐδου κ.ά., 2014).

Συγγραφικό στάδιο

Με βάση το σκηνικό και τον ήρωα/ήρωες που επέλεξε κάθε μαθητής, καλείται στο επόμενο στάδιο να συνθέσει μια ιστορία λογοτεχνικής χροιάς. Αρχικά, οι μαθητές καλούνται να εμπνευστούν και να σκιαγραφήσουν μια ιστορία και να την παρουσιάσουν στην ολομέλεια. Βασικό μέλημα του διδάσκοντα σε αυτό το αρχικό στάδιο παρουσιάσεων είναι να τροφοδοτήσει τους μαθητές με συμβουλές τόσο για το σκηνικό, όσο και για τους ήρωες και την υπόθεση, τα τρία συστατικά μιας λογοτεχνικής ιστορίας (Ηλιοπούλου κ.ά., 2015). Οι παρουσιάσεις των συμμαθητών και οι συμβουλές του διδάσκοντα δίνουν σε κάθε μαθητή ξεχωριστά ιδέες για την μετάπλαση των αρχικών ιστοριών, μέχρι να φτάσουν σε ένα σημείο στο οποίο είναι πλέον ευχαριστημένοι με το τελικό αποτέλεσμα.

Μετασυγγραφικό στάδιο

Σε αυτό το στάδιο, οι μαθητές καλούνται να παρουσιάσουν στην ολομέλεια το κείμενο που έγραψαν. Ο σχολιασμός δεν θα πρέπει να περιοριστεί μόνο στον εντοπισμό αυτής της διαφοροποίησης, αλλά καλό θα ήταν να εκτείνεται και στον εντοπισμό και την ανάδειξη καλών πρακτικών αξιοποίησης συγγραφικών τεχνικών και αφηγηματικών τεχνασμάτων. Ως εκ τούτου η συμμετοχή των συμμαθητών μέσω σχολίων, παρατηρήσεων ή/και προτάσεων προς τον συμμαθητή τους που παρουσιάζει θα πρέπει να ενθαρρύνεται.

Επίπεδο Β'

Σε δεύτερη φάση προχωράμε στην οπτικοποίηση και κινηματογράφηση των ιστοριών των μαθητών εστιάζοντας σε διαφορετικά οπτικά επίπεδα και σε διακριτούς ρόλους (πρωταγωνιστές-δευτερεύοντα πρόσωπα). Από τους μαθητές ζητείται η σκιαγράφηση μιας ιστορίας που όχι μόνο είναι πολυπρόσωπη, αλλά και περιέχει σύνθετη πλοκή. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην καταγραφή και κατανόηση εκ μέρους των μαθητών των διαφορετικών τύπων λογοτεχνικών ηρώων (πρωταγωνιστές, δευτερεύοντες και αδρανείς χαρακτήρες) και της διαφορετικής «αντιμετώπισης» τους από τον συγγραφέα.

Συμπεράσματα

Η ώσμωση διαφορετικών μορφών τέχνης αποτελεί πρόσφορο έδαφος πειραματισμού και έκφρασης της δημιουργικότητας των μαθητών. Η δημιουργική γραφή, οι ΤΠΕ και ο κινηματογράφος λειτουργούν ως δόλωμα για τους μαθητές και τη διδασκαλία, ανακατανέμουν τις παγιωμένες ισορροπίες στην τάξη και, εντέλει, εισάγουν μια καινοτόμα αντίληψη για τη διδασκαλία. Γενικά η δημιουργική γραφή, οι ΤΠΕ και ο κινηματογράφος αναδεικνύονται σε καινοτόμα εργαλεία. Η υλοποίηση του Ομίλου Δημιουργικής Γραφής και Κινηματογράφου αποτέλεσε πρόκληση για διδάσκοντες και διδασκόμενους. Είναι δεδομένο ότι οι λέξεις θα παραμείνουν στο επίκεντρο της λογοτεχνίας και της διδασκαλίας της - και πώς θα μπορούσε να γίνει αλλιώς; Ποιες από τις νέες συγγραφικές και αναγνωστικές συνήθειες που εισάγουν ο οπτικοακουστικός γραμματισμός και οι ΤΠΕ θα καταφέρουν να επιβιώσουν μένει να φανεί. Πάντως, ο Κινηματογράφος, η Δημιουργική Γραφή και οι ΤΠΕ αναδεικνύονται ως καινοτόμα και εν πολλοίς συμπληρωματικά εργαλεία για την παραγωγή συνεχούς γραπτού λόγου. Τα παιδιά γράφει: μεγάλο κέρδος, σε μια δύσκολη εποχή.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ξενόγλωσσες

- Konrad, F-M. (2007), *Geschichte der Schule. Von der Antike bis zur Gegenwart*. München.
- Lieber, G. (2008), *Lehren und Lernen mit Bildern. Ein Handbuch zur Bilddidaktik*. Baltmannsweiler.

Ελληνόγλωσσες

- Ηλιοπούλου, Κ. & Μαυρίδου, Α. (υπό έκδοση), *Η διδασκαλία της ΝΕ Λογοτεχνίας υπό το πρίσμα των πολλαπλών τύπων νοημοσύνης: μια καινοτόμα εναλλακτική προσέγγιση*.
- Ηλιοπούλου, Κ. (2013), Αξιολόγηση βάσει φακέλου στο μάθημα της Γλώσσας: Δυνατότητες και περιορισμοί στο πλαίσιο των νέων Α.Π. στο Γυμνάσιο. Στο: Μ. Ματθαίουδάκη (επιμ.), *Πρακτικά του 1^ο Πανελληνίου Συνεδρίου Προτύπων Πειραματικών Σχολείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης* (Θεσσαλονίκη, 26-27 Απριλίου 2013). Στο: <http://3dim-evosm.web.auth.gr/conference/pp.419-428.pdf> (προσπελάστηκε 5/3/2016).
- Ηλιοπούλου, Κ. & Μαυρίδου, Α. (2015), Διαβαθμισμένο πλαίσιο εναλλακτικής αξιολόγησης της ΝΕ λογοτεχνίας: μια καινοτόμα διδακτική προσέγγιση. Στο: *Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Εκπαιδευτικής Καινοτομίας* (Λάρισα 23-25 Οκτωβρίου 2015). Λάρισα: ΕΕΠΕΚ.
- Ηλιοπούλου, Κ., Μαυρίδου, Α., Νικολαΐδου, Σ. & Ρουβάς, Γ. (2014), Δημιουργική Γραφή: καινοτόμο γνωστικό εργαλείο παραγωγής και αξιολόγησης γραπτού λόγου, στο πλαίσιο του σχολικού μαθήματος και του οικείου Ομίλου. Το παράδειγμα του Πρότυπου Πειραματικού Σχολείου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Στο: *Πρακτικά 1ου Συνεδρίου Δ.Ε.Π.Π.Σ. «Πρότυπα Πειραματικά Σχολεία. Απαντώντας στις προκλήσεις του σήμερα, ανιχνεύοντας τις προοπτικές του αύριο»* (Αθήνα 26-28 Σεπτεμβρίου 2014). Στο: http://depps.minedu.gov.gr/?page_id=1536 (προσπελάστηκε 3/3/2016).

- Ηλιοπούλου, Κ., Μαυρίδου, Α., Νικολαΐδου, Σ. & Ρουβάς, Γ. (2014), 'Όταν η γραφή γίνεται παιχνίδι: Δημιουργική Γραφή, Κριτικός Γραμματισμός & ΤΠΕ. Το παράδειγμα του Πρότυπου Πειραματικού Σχολείου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Στο: *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου «Η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ»* (Αθήνα 22 - 23 Νοεμβρίου 2014). Αθήνα.
- Ηλιοπούλου, Κ., Μαυρίδου, Α., Νικολαΐδου, Σ. & Ρουβάς, Γ. (2015), Τα παιδιά παίζει με τις λέξεις: Από τη «Δημιουργική Γραφή» στο «Δημιουργικό Γράψιμο». Το παράδειγμα του Πρότυπου Πειραματικού Σχολείου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. *Νέα Παιδεία*, τ. 153.
- Μαυρίδου, Α. & Ρουβάς, Γ. (2014), Εισαγωγή στη μυθιστορία: Παίζοντας το συγγραφέα. Από τη σύλληψη της ιδέας στη συγγραφή. Στο: Σ. Νικολαΐδου (επιμ.). *Η δημιουργική Γραφή στο Σχολείο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Νικολαΐδου, Σ., Ηλιοπούλου Κ, Κούντη Μ., Μαυρίδου, Α., Μεταξωτού Αικ. & Ρουβάς, Γ. (2015), «Η δημιουργική γραφή είναι το αντίθετο της έκθεσης»: η συστηματική διδασκαλία της δημιουργικής γραφής στο Πρότυπο Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (2011-2015). Στο: *Πρακτικά 2^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Δημιουργικής Γραφής* (Κέρκυρα, 1-4 Οκτωβρίου 2015). (υπό έκδοση).
- Νικολαΐδου, Σ., Μαυρίδου, Α. & Ρουβάς, Γ. (2014), Η αξιοποίηση των ΤΠΕ και της Δημιουργικής Γραφής για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας και την παραγωγή συνεχούς γραπτού λόγου. Πλαίσιο, εφαρμογή και διαπιστώσεις από την σχολική πράξη. Στο: *Πρακτικά 3^{ου} Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Ημαθίας με θέμα: «Αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στη διδακτική πράξη»* (Νάουσα 4-6 Απριλίου 2014). Στο: <http://hmathia14.ekped.gr/praktika14/index.html> (προσπελάστηκε 5/3/2016).
- Φρυδάκη, Ευ. (2003), *Η θεωρία της λογοτεχνίας στην πράξη της διδασκαλίας*. Αθήνα: Κριτική.